

Νησί του πεύκου και της ελιάς

Η ΘΑΣΟΣ και η Σαμοθράκη είναι τα βορειότερα νησιά του Αιγαίου, με χαρακτηριστικά ιδιαίτερο κλίμα. Στην Θάσο, τα παράλια έχουν κλίμα έντονα μέσο-μεσογειακό και στην ενδοχώρα ασθενές μέσο-μεσογειακό. Το μέσο ετήσιο ύψος βροχής φτάνει τα 780 χιλιοστά (ενώ τη βλαστητική περίοδο Μάρτιος-Οκτώβριος μόνο 350 χιλιοστά) στο βόρειο τμήμα του νησιού, ενώ στο νότιο είναι μόλις περί τα 400 χιλ. Η ελάχιστη θερμοκρασία φθάνει τους -10ο C και η μέγιστη τους +35ο C.

Δάσος μαύρης πεύκης. Το άγριο πεύκο μαζί με το ήμερο (τραχεία πεύκη) αποτελούν τον κύριο όγκο των δασών του νησιού.

γράφσεων.

Πανίδα

Η κατάσταση της πανίδας κρίνεται μέτρια, διότι οι βιότοποι του νησιού παρουσιάζουν μικρή ποικιλότητα και ποσότητα βλάστησης, η οποία παίζει βασικό ρόλο και είναι η κύρια πηγή τροφής και προστασίας των ειδών. Τα θηλαστικά είναι μόλις τρία: το αγριοκούνελο στα γύρω νησιά, ο λαγός και το πετροκούναβο. Τα πτηνά είναι πάνω από 50 είδη, τα περισσότερα των οποίων είναι μεταναστευτικά και τα λοιπά υδρόβια και μη. Από τα μεταναστευτικά τα πιο γνωστά είναι: το ορτύκι, η μπεκκάτσα, το μπεκατσίνι, το αγριοπερίστερο, η φάσσα, το τρυγόνι, η σουβλόπαπια, η χουλιάρόπαπια, η κυνηγόπαπια, η τσικνόπαπια, ο κότσυφας, το κερκινέζι κ.ά. Από τα υδρόβια, εκτός από τις πάπιες, θα μπορούσαν να αναφερθούν: το κερκίρι, το σφυριχτάρι, η πρασινοκεφαλή, η φαλαριδά. Από τα αρπακτικά παρουσιάζονται στην περιοχή η γερακίνα, ο κραυγαετός, το βραχοκρκινέζι, η κουκουβάγια κ.ά. Επίσης εμφανίζονται ο μελισσοφάγος, ο συκοφάγος, τα χελιδόνια, οι γλάροι κ.ά.

Η εντομοπανίδα του νησιού είναι, επίσης, μέτρια για τους παραπάνω λόγους. Εκείνο που παρουσιάζει μεγάλους πληθυσμούς και θεωρείται από τα πλέον ωφέλιμα έντομα είναι το μελιτοφόρο έντομο της τραχείας πεύκης, η *Marcialina* ή το *Monophleps hellenicus*. Το έντομο αυτό δεν πετάει ποτέ, ζει πάνω στο δέντρο και τρέφεται από τους χυμούς του. Οι εκκρίσεις του εντόμου είναι το μελιτοφόρο υγρό το οποίο συλλέγουν οι μέλισσες για την παρασκευή του πευκόμελου. Παλαιότερες αναφορές ανέβαζαν το ποσοστό του πευκόμελου στη χώρα μας στο 30-50% της συνολικής παραγωγής, το μεγαλύτερο μέρος του οποίου προερχόταν από τη βόσκηση των μελισσών στα πευκοδάση της Θάσου. Εκτός από τους ντόπιους μελισσοτρόφους, των οποίων ο αριθμός ήταν μεγάλος πριν από τις πυρκαγιές, τη Θάσο επισκέπτονταν πολλοί μελισσοτρόφοι από την ηπειρωτική χώρα (κυρίως Χαλκιδική, αλλά και μέχρι τη Θεσσαλία).

Κλείνοντας πληγές

Από άποψη πετρογραφικών συνθηκών, η Θάσος ανήκει στο κρυσταλλοπαγές συγκρότημα της Ροδόπης. Στις ορεινές περιοχές επικρατούν οι μεταμορφωμένοι, κρυσταλλικοί και μαρμαρυγιακοί ασβεστόλιθοι. Στα χαμηλότερα και κυρίως προς τη θάλασσα επικρατούν οι αποθέσεις από μάργες, άμμο και κροκαλοπαγή πετρώματα. Τα εδάφη είναι αυτόχθονα, προϊόν αποσάθρωσης των μητρικών πετρωμάτων. Το βάθος τους ποικίλλει, επικρατούν όμως τα αβαθή εδάφη, και ως προς τη σύσταση τα αμμοαργιλώδη.

Μέσα σε αυτά τα κλιματοεδαφικά περιβάλλοντα φιλοξενείται ποικιλία σε φυτικά είδη και πλούσια σε ποσότητα βλάστηση. «Ηδε δ' ὥστε ὄνου ράχης ἔστηκεν ὕλης ἀγρίης ἐπιστεφής» τραγούδησε για τη Θάσο ο ποιητής Αρχίλοχος τον 7ο αι. π.Χ. Το όνομα δε της Θάσου αναφέρεται ότι σχετίζεται ετυμολογικά με το «θάσος». Τα δάση από την αρχαιότητα υπήρξαν ένας από τους κύριους πόρους του νησιού. Το μελιτοφόρο υγρό των δέντρων της πεύκης και τα άνθη της κουμαριάς, λυγαριάς, μυρτιάς, ρίγανης και άλλων ειδών αποτελούσαν πλούσια τροφή για τα μέλισσα της περιοχής και της ηπειρωτικής Ελλάδας. Ο μοναχός Adam στις περιηγήσεις του τον 19ο αι. ονόμασε τη Θάσο «bee island» (μελισσονήσι).

Πάνω από 50 δενδρώδη και θαμνώδη είδη συνθέτουν τη βλάστηση της Θάσου. Τα κύρια είδη είναι: πεύκη η τραχεία (ήμερο πεύκο) 79% της δασικής έκτασης, πεύκη η μαύρη (άγριο πεύκο) 20,5%, αγριελιά και ελιά στους οπωρώνες. Τα λιγυστά κύρια είδη, δηλαδή τα είδη πεύκης, καθιστούν την περιοχή σαν μονοκαλλιέργεια, γεγονός που έχει σοβαρές επιπτώσεις στην ποικιλότητα της πανίδας. Δευτερεύοντα είδη δέντρων και θαμνών είναι: ελάτη η υβριδογενής στα ψηλότερα, καστασιά, πλατάνι, ιτιά και σκλήθρα στα ρεύματα, γαύρος, όστρια, κουτσουπιά, σφένδαμος, φράξος, λεύκη η τρέμουσα, είδη δρυός, αριά, σορβιά, φτελιά, είδη αρκεύθου και πουρνάρι στις βραχώδεις περιοχές. Άλλα είδη που βρίσκονται κυρίως στον υπόροφο των συστάδων πεύκης είναι: κουμαριά, γλυστοκουμαριά, λεπτοκαρυά, ρέικι, αρκουδοπούρναρο, μυρτιά, σχίνος, κοκκορεβυθιά, φιλόκι, κότινος, σαμπούκος, ίταμος, λυγαριά, κολουτέα (φουσιλιά). Τέλος, η βλάστηση συμπληρώνεται με αναρριχώμενα είδη: άγριες τριανταφυλλίες, βάτους, κληματίδα, κισσό, ποικιλία ποών: ρίγανη, ασπάλαθο, ασφόδελο, λαδανιά και πολλά είδη

Το φυσικό περιβάλλον της Θάσου, ιδιαίτερα η χλωρίδα, η πανίδα (ορνιθοπανίδα και εντομοπανίδα) και το τοπίο αλλοιώθηκαν επικίνδυνα κατά καιρούς, εντονότερα δε την τελευταία εικοσαετία, από: βιοτικούς παράγοντες (έντομα και μύκητες), αβιοτικούς παράγοντες (κυρίως πυρκαγιές), την αλόγιστη βοσκή και τις καταλήψεις και εκχερσώσεις που διενεργούσαν οι Θάσιοι για την άσκηση της γεωργίας, την εξόρυξη μαρμάρων και μετάλλων και τελευταία την οικοπεδοποίηση λόγω τουρισμού. Έτσι, πολλά ευαίσθητα είδη χλωρίδας και πανίδας εξαφανίστηκαν και η λιποδιατητέα πεύκη (τραχεία και μαύρη) εγκαταστάθηκε εδώ ως «προδάσος», με όλα τα αρνητικά αποτελέσματα που συνάγεται το φαινόμενο αυτό: μείωση της βιοποικιλότητας και μονότονα τοπία.

Τέλος, θα πρέπει να υπενθυμίσουμε τις μεγάλες πυρκαγιές (1985, 1989, 1994), από τις οποίες καταστράφηκε περίπου το 80% της συνολικής δασικής έκτασης του νησιού. Το αποτέλεσμα ήταν τεράστιες ζημιές στα φυσικά οικοσυστήματα του νησιού και σοβαρές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις στον τοπικό πληθυσμό. Ο τουρισμός έχει θιγεί σοβαρά, η μελισσοτροφία υποχώρησε, η παραγωγή των προϊόντων του δάσους θα καθυστερήσει πολλές δεκαετίες. Όπως διαπιστώθηκε σε έρευνα, τα τοπία της Θάσου πριν από τις πυρκαγιές, σε συνδυασμό με την καθαρή της θάλασσα, ήταν ο κύριος λόγος προσέλευσης τουριστών (περίπου το 44% των επισκεπτών) και ο τουρισμός συνέβαλλε με ποσοστό μεγαλύτερο του 70% στο εισόδημα των ντόπιων.

Η αποκατάσταση των υποβαθμισμένων θασιτικών τοπίων, που έκαναν πολλούς περιηγητές και επισκέπτες να αναφέρονται στο «όμορφο», «πράσινο» νησί του Αιγαίου, άρχισε αμέσως μετά τις καταστροφές και συνεχίζεται μέχρι σήμερα ικανοποιητικά από τη φύση, εκτός από τα δυσμενή οικολογικά περιβάλλοντα. Προς την κατεύθυνση αυτή κινήθηκε και ο κρατικός μηχανισμός. Το Δασαρχείο Θάσου συνέταξε αρκετές μελέτες αναδασώσεων (φυτεύσεις και σπορές) και σε μεγάλο βαθμό τις υλοποίησε. Έτσι, σήμερα το νησί πρασινίζει και πάλι, η βλάστηση αποκαθίσταται και η πανίδα αυξάνεται.

Σημείωση:

Στοιχεία αντλήθηκαν από εργασίες του υπογράφοντος και από πληροφορίες του δρος Αβτζή Νικολάου, δασολόγου-εντομολόγου, και του δρος Τσαχαλίδη Ευστάθιου, δασολόγου, ειδικού της άγριας ζωής.

Ανοιξιότικο τοπίο στη Θάσο. Πάνω από πενήντα δενδρώδη και θαμνώδη είδη συνθέτουν την πλούσια βλάστηση του νησιού (φωτ.: Ε. Δαρόγλου).